

Ільчук Ірина Юріївна —

аспірантка Інституту педагогіки НАПН України, науковий співробітник відділу міжнародних зв'язків та наукової співпраці Інституту педагогіки НАПН України.

Коло наукових інтересів: методика навчання англійської мови, інноваційні підходи у навчанні іноземної мови, розвиток критичного мислення учнів у процесі навчання англійської мови.
e-mail: isavinova90@gmail.com

УДК 373.5.016:811.111]:159.955.4/.5

РОЗВИТОК УМІНЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ 7–9-х КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті обґрунтовано актуальність проблеми розвитку критичного мислення під час навчання іноземної мови. Виділено й описано характерні особливості реалізації технології розвитку критичного мислення учнів у процесі навчання іноземної мови, зумовлені насамперед специфікою предмета. Досліджено проблему реалізації методів технології розвитку критичного мислення під час навчання іноземної мови на прикладі уроків англійської мови у 7–9-х класах загальноосвітніх навчальних закладів. Наведено приклади застосування методів технології із зазначенням мети їх використання відповідно до етапу уроку та цілей уроку загалом. Доведено, що включення технології розвитку критичного мислення у процес навчання іноземної мови можливе за умови пристосування загальнодидактичних методів технології до предмета із врахуванням його специфіки.

Ключові слова: критичне мислення; уміння критичного мислення; технологія розвитку критичного мислення; навчання іноземної мови; навчання англійської мови.

Постановка проблеми. Сучасна особистість є носієм культури інформаційно-цифрової доби, свідком нової індустріальної революції, яка зумовлює неминучі зміни у всіх аспектах людської життєдіяльності. Технологічний прогрес, соціальні трансформації, невинне оновлення інформаційного поля вимагають від людини нових якостей для повноцінної реалізації у суспільстві, насамперед навичок критичного мислення, які дають змогу швидко орієнтуватися в інформаційних потоках, приймати зважені рішення та діяти раціонально. Очевидно, що освіта є одним із провідних шляхів формування особистості відповідно до нагальних вимог суспільства. Отже, постає питання, як розвивати критичне мислення у процесі навчання, зокрема під час викладання різних предметів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічні засади розвитку критичного мислення було закладено у працях зарубіжних вчених (Дж. Дьюї, Л. Елдер, Р. Енніс, Д. Клустер, М. Ліпман, Р. Пауль, В. Руджиєро, Д. Халперн та ін.). У кінці ХХ ст. група вчених з США (Дж. Стіл, Ч. Темпл, К. Мередіт, С. Вальтер) розробили технологію «Розвиток критичного мислення через читання та письмо» – вивірену методичну систему для розвитку критичного мислення у процесі навчання [5]. Для української педагогіки питання розвитку критичного мислення набуло актуальності з 90-х рр. ХХ ст. у працях О. Марченко, О. Пометун, С. Терно, О. Тягло, І. Сущенко, Н. Чернеги та інших, які розвинули та збагатили

ідеї зарубіжних дослідників щодо методології формування навичок критичного мислення у процесі навчання учнів та студентів.

Наразі для зарубіжної та української методики актуальним є питання розвитку критичного мислення засобами окремих початкових дисциплін. Зокрема, вартою уваги є проблема формування навичок критичного мислення учнів у процесі навчання іноземних мов. Окремі теоретико-методологічні аспекти цієї проблеми розкрито в поодиноких розробках вчених Л. Курнос, Д. Матухіна, С. Мусійчук, Л. Сухової, Н. Чигріної. На методиці формування вміння критично мислити серед майбутніх вчителів іноземної мови сфокусовано доробки І. Самойлюкевич, О. Федотовської та інших. Однак більшість розробок належить педагогам-практикам, які застосовують загальнодидактичні методи розвитку критичного мислення в межах дисципліни «Іноземна мова».

Таким чином, з огляду на актуальність та недостатню розробленість зазначеної проблеми, мету статті ми вбачаємо у висвітленні методики проектування уроку іноземної (на прикладі англійської) мови за технологією розвитку критичного мислення у 7–9-х класах.

Виклад основного матеріалу. Розвиваючи критичне мислення учнів на уроці, важливо усвідомлювати сутність самого поняття та характерні ознаки, що відрізняють його від інших видів мислення. Узагальнення думок багатьох дослідників (Дж. Дьюї, Р. Еннєс, Д. Клустер, М. Ліпман, Р. Пауль, С. Терно, Д. Халперн та ін.) дає змогу зробити висновок про те, що це особливий тип мислення, який передбачає мисленнєві операції високого рівня, спрямовані на вироблення обґрунтованих умовиводів та оцінок, а також прийняття зважених рішень внаслідок ретельного опрацювання наявної інформації. Критичне мислення є складною компетентністю особистості, що містить численні мисленнєві уміння, які розвиваються в учня послідовно під час вивчення різних предметів.

Розвиток навичок критичного мислення має відбуватися системно, технологічно. Технологія розвитку критичного мислення передбачає повну перебудову структури, змісту та методики традиційного уроку. Урок за цією технологією значна кількість дослідників будує за трьома етапами, що складають вступну, основну та підсумкову його частини [3, с. 48]. Особливий набір методів розвитку критичного мислення спрямований на роботу з текстом (усний, письмовий, у вигляді зображення тощо) з метою формування мисленнєвих навичок вищого порядку та засвоєння когнітивних стратегій обробки інформації з різних джерел.

Спочатку зупинимось на особливостях реалізації технології розвитку критичного мислення учнів у процесі навчання іноземної мови.

По-перше, безпосередньо специфіка предмета «Іноземна мова» відкриває можливості для розвитку критичного мислення учнів. Так, метою навчання іноземної мови є насамперед формування комунікативних умінь, які є важливим інструментом для розвитку критичного мислення, з одного боку, у той час як якісна комунікація виступає результатом розвиненості вміння мислити критично, з іншого боку, що дає змогу гармонійно поєднати навчання іноземної мови з розвитком критичного мислення учнів. Окрім того, наявність чотирьох видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання та письмо – передбачає роботу з різного виду інформацією через її аналіз, обговорення, створення учнем монологічного або діалогічного висловлювання в усній та писемній формі, що водночас складає зміст методів технології розвитку критичного мислення. Це створює широке підґрунтя для розвитку критичного мислення засобами іноземної мови.

По-друге, ознайомлення з культурою інших країн, зіставлення її з культурою власної держави забезпечує можливість навчати учнів критично осмислювати соціокультурні реалії іншої держави, виховувати толерантне ставлення до її традицій та етичних норм, культивувати вміння якісної комунікації з представниками іншого соціуму, використовуючи вербальні та невербальні мовні засоби. Це сприяє набуттю соціокультурної компетентності, що є одним з головних завдань навчання іноземної мови.

По-третє, своєрідним є процес включення методів розвитку критичного мислення у навчання іноземної мови. Застосування окремих методів має певні обмеження залежно від рівня володіння учнями іноземною мовою. Так, методи, що вимагають формулювання

аргументів на захист позиції, глибокого аналізу тексту, розгорнутої відповіді на проблемне питання, написання есе тощо, можуть застосовуватися лише серед учнів з достатнім для цього обсягом словникового запасу, високим рівнем володіння граматичними та синтаксичними правилами побудови складних речень. З іншого боку, одним із завдань вчителя на уроці повинно бути стимулювання думок учнів, мотивування їх до висловлювання, що створює можливості для формування комунікативних вмінь та розвиток критичного мислення безпосередньо через діяльність.

По-четверте, важливим у технології розвитку критичного мислення є надання учням права на помилку. Робота в парах, групах, формулювання думки вголос, обговорення в загальному колі викликає в учнів побоювання зробити помилку, бути осміяними, що зменшує потяг до комунікації. Особливо гостро ця проблема постає на уроці іноземної мови, де мовний бар'єр заважає учням зосередитися на ідеї. Школярі частіше думають над тим, як правильно побудувати речення, аніж над тим, який зміст вони вкладають у своє висловлювання. Тому вчителю варто виховати в собі та учнів ставлення до помилки як до невід'ємного елементу навчання – індикатора труднощів, мотиву до нового акту пізнання – та формувати прагнення виражати свої міркування, зважаючи на невідворотність помилок [4, с. 14–15].

Перейдемо до основної частини нашого досвіду та зупинимося на специфіці застосування методів технології розвитку критичного мислення у процесі навчання іноземної (англійської) мови у 7–9-х класах.

За технологією розвитку критичного мислення урок розпочинається зі *вступної частини* (триває 5–7 хв), яка є етапом актуалізації та мотивації навчання. Для реалізації цих завдань можна використати такі методи, як розповідь-припущення за ключовими словами, метод асоціацій, «Кошик ідей», мозковий штурм, графічні організатори, укладання асоціативних кушів, метод вірних та невірних тверджень, сплутані логічні ланцюжки, вільне письмо [2], [3], [4], [5]¹.

Навчати учнів вмінню виділяти головне, лаконічно, за допомогою слів та фраз, висловлювати уявлення про окреме явище або предмет можна за допомогою методу «*Кола по воді*». Досліджуване поняття записується в стовпчик і на кожну літеру підбираються іменники, дієслова, прикметники, стійкі словосполучення. Так, розпочинаючи вивчення теми «Природа і погода» у 9-му класі, учні можуть пригадати вже відомі їм слова за допомогою методу «Кола по воді».

E	earth
N	nature
V	vegetation
I	ice
R	rubbish
O	oceans
N	nests
M	mountains
E	ecology
N	nation
T	trees

¹ У названих та інших посібниках можемо знайти докладний опис методів із загально-дидактичної точки зору.

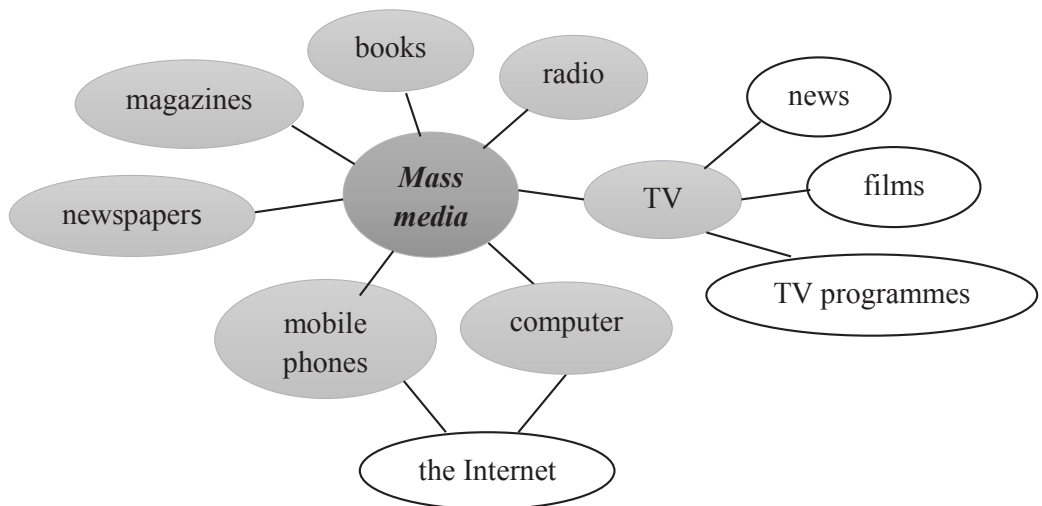
З метою активного пригадування, навчання учнів сприймати думки інших, порівнювати та оцінювати власну та іншу думку доцільно застосовувати *мозковий штурм*. Цей метод передбачає індивідуальне, парне, групове чи колективне складання списку того, що учням відомо з теми. У 8-му класі, розглядаючи тему «Музика», можна запропонувати учням поділити тему на підтеми, які варто дослідити (напр., music styles, musical instruments, famous composers, famous musicians тощо). Далі учні об'єднуються в групи й записують відомі їм слова на кожну з виділених категорій. Результати роботи груп обговорюються у класі.

Допомогти учням пригадати відоме, налаштуватися на тему, навчитися стисло висловлювати свої уявлення щодо окремого предмета чи явища можна за допомогою методу «Кошик ідей», коли учні «складають» у кошик факти, думки, проблеми, поняття, що стосуються теми уроку. Так, за цим методом учні можуть скласти список відомих слів з теми «Харчування» у 7-му класі.

Систематизувати відомі знання можна графічно, будуючи кластери, асоціативні кущі, заповнюючи таблиці, схеми, діаграми тощо, які допомагають структурувати та унаочнити думку, дослідити взаємозв'язки між поняттями та явищами. Так, вивчаючи тему «Засоби масової інформації»

(8-й клас) учні можуть скласти *кластер*, відображаючи в ньому основні поняття цієї теми та зв'язки між ними.

Інтегрувати весь запас лексичних, граматичних, синтаксичних навичок, а також сприяти формуванню навичок аналізу, класифікації, порівняння, узагальнення, оцінювання можна через заповнення таблиць. Так, у вступній частині уроку можна запропонувати учням опрацювати таблицю «З-Х-Д» («Знаємо – Хотимо дізнатися – Дізналися», англ. *KWL chart*). Метою такого методу є виокремлення вже відомої інформації з теми, формулювання запитань та постановка проблем, які хотілося б вирішити, аналіз результатів уроку, оцінка власної пізнавальної діяльності. Таблиця «З-Х-Д» заповнюється упродовж усього уроку.

Наприклад, розпочинаючи вивчення теми «Англомовні країни» (9-й клас), у колонці «Кnow» учні записують все, що знають з теми: столиці та великі міста, визначні місця та пам'ятки культури, відомих людей та цікаві факти про англомовні країни тощо. У колонці «Want» зазначають питання, на які хотіли б отримати відповіді по закінченню уроку (напр.: Which is the oldest city of Great Britain? What are the famous resorts of Great Britain? Are there

any mysterious places in Britain? Where can I stay when I'm in Britain?). Колонку «Learnt» учні заповнюють після опрацювання нової інформації наприкінці уроку або вдома з подальшим взаємним обговоренням у класі.

Know	Want	Learnt

З метою розвитку навичок писемного мовлення та критичного осмислення власних думок і переживань учням варто запропонувати *вільне письмо*, де у вигляді короткого твору довільної форми вони записують все, що знають чи відчують з теми. Цей метод є одним із найскладніших, оскільки потребує від школярів високого рівня підготовки. На нього варто виділяти достатньо часу для того, щоб учні могли зосередитися на власних думках, викласти їх у формі роздуму, презентувати та обговорити з іншими. У 7-му класі, переходячи до вивчення теми «Охорона здоров'я», вчитель записує на дошці тему есе «Health highlights» і пропонує учням записати їхні роздуми у вільному викладі, після чого обмінятися думками, доповнюючи ідеї одне одного.

Після актуалізації знань учнів вчитель переходить до **основної частини уроку** (27–35 хв), етапу конструювання та осмислення нових знань. Учні залучаються до активного процесу добування знань, просування від «старого» знання до «нового». На цьому етапі вчитель застосовує методи, що стимулюють самостійну пошукову діяльність учнів, взаємний обмін думками, при цьому індивідуальний пошук неодмінно передують взаємному обміну ідеями [3, с. 49].

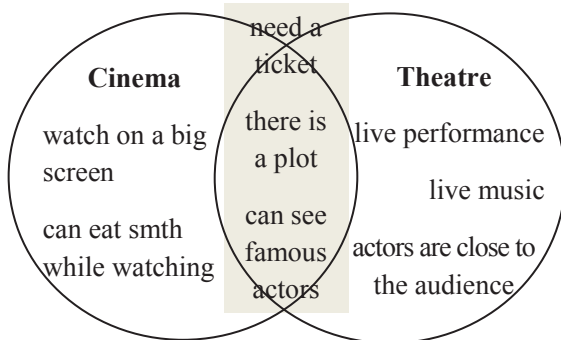
На цьому етапі уроку широко використовуються методи роботи з текстом, серед яких метод опорних слів, «Подвійний щоденник», спрямоване читання, метод «Інсерт», читання в парах/узагальнення в парах та ін. [2], [3], [4], [5].

Зауважимо, що на уроках англійської мови формуються не лише читацькі вміння, а й уміння сприймати зміст автентичних текстів на слух, здійснювати усномовленне спілкування.

Маючи на меті навчати учнів аналізувати текст, відокремлюючи істотну інформацію від несуттєвої, згортати зміст тексту до ключових слів та розгортати ключові слова до повноцінного тексту, застосовують *метод опорних слів*. Цей метод можна використовувати не лише в процесі читання, а й під час прослуховування текстів різних жанрів. У ході роботи учні виписують ті слова та словосполучення, які вважають ключовими, після чого, працюючи в парах, переказують одне одному текст з опорою на написані слова.

Метод «*Читання в парах/Узагальнення в парах*» дає змогу навчати учнів виділяти основну думку тексту, узагальнювати отриману інформацію та формулювати запитання. Цей метод передбачає послідовне опрацювання учнями в парах тексту, поділеного на абзаци або смислові уривки. Один з них читає уривок та резюмує його, інший – ставить запитання до цього уривку. Так учні продовжують роботу з іншими частинами тексту.

Для організації нової інформації доцільно використовувати графічні організатори, які вчать виділяти головне, структурувати думку, з одного боку, і стимулюють зорову пам'ять – з другого. Зокрема, графічний організатор «*Діаграма Венна*» слугує для навчання учнів порівнювати предмети та явища, знаходити їхні спільні та відмінні ознаки. Результати роботи оформлюються у вигляді діаграми з двома

колами, що перетинаються. У місці перетину записуються риси, характерні для обох понять. Таку діаграму можна укласти під час опрацювання теми «Кіно та театр» (7-й клас), порівнявши ці два явища.

Співставити між собою декілька явищ, завчасно визначивши лінії порівняння, можна заповнивши *порівняльну («концептуальну») таблицю*. Після вивчення тем «Велика Британія» та «Україна» у 8-му класі учням пропонується укласти порівняльну таблицю, де об'єктами є країни, а лінії порівняння виділяють самі учні.

	Great Britain	Ukraine
Geographical position		
Climate and weather		
Population		
Lifestyle		

На уроках домашнього читання під час роботи з художніми текстами доцільно застосовувати метод *спрямованого читання або читання із зупинками*, який сприяє формуванню в учнів навичок прогнозування. Поділений на логічно завершені частини текст, учні опрацьовують послідовно, зупиняючись після кожної частини та роздумуючи над тим, що відбудеться у наступній. Роздуми учнів можна оформити у вигляді таблиці. Свої думки та припущення учні висловлюють й обговорюють у загальному колі.

	What will happen next?	Why do you think so?	What really happened?
After heading			
After the 1 st passage			
After the 2 nd passage			
In the end			

Відомим у технології розвитку критичного мислення є *метод «Інсерт»* (англ. *Insert*), який спонукає учнів обдумувати й усвідомлювати текст, сортувати матеріал за поданими критеріями. Метод передбачає активне читання тексту з позначками на полях («V» – знав раніше; «+» – нове; «-» – думав інакше; «?» – не зрозумів, є запитання). Після читання з маркуванням учні можуть занести результати у відповідну таблицю, де кожна з позначок являє собою окрему графу. Далі учні порівнюють таблиці в парах або групах та обговорюють свої записи. Метод застосовується під час роботи над складними, об'ємними, інформаційно насиченими текстами.

На розвиток діалогічної компетенції учнів націлена *технологія етапів* (англ. *Milestones*), яка розвиває вміння визначати логічну послідовність дій у процесі вирішення проблеми, планувати власну діяльність. Наприклад, при вивченні теми «Стиль життя» у 8-му класі вчитель пропонує укласти алгоритм переходу до здорового способу життя (How to lead a healthy lifestyle?).

На цьому етапі уроку варто також навчати учнів ставити запитання, що є невід'ємною складовою уміння критично мислити. Окрім того, вчитель, організовуючи роботу на

«запитання-відповіді» в парах або групах, розвиває діалогічне мовлення учнів. Тренувати вміння ставити питання різного рівня складності та відповідати на них можливо через метод «Товстих» та «тонких» запитань. Так, під час вивчення теми «Я, моя сім'я, друзі» (7-й клас) учні в діалогах обговорюють традиції та цінності їхніх родин на основі попередньо складених різних видів запитань: «тонких», які передбачають просту однозначну відповідь, та «товстих», що вимагають докладної, розгорнутої відповіді.

«Thin» questions	«Thick» questions
Is your family large?	What makes a home a pleasant place to live in?
Do you like doing sports together?	What is more important family or friends?
How often do you spend time together?	Why do you like to spend time with your family?
Are there any traditions in your family?	Why is it important to have family traditions?

Заключний етап уроку – *підсумковий* – передбачає узагальнення та систематизацію отриманих на уроці знань. Відповідно до технології, на цьому етапі відбувається осмислення, тобто рефлексія, засвоєного та оцінювання особистих результатів, що є невід'ємною частиною уроку та провідною рисою критично мислячої особистості.

Рефлексія може проходити в усній або письмовій формі. Письмова рефлексія вимагає глибокого зосередження на власних думках, ґрунтовних знань граматики та синтаксису мови, а тому є важливою для розвитку зв'язного писемного мовлення школярів. Доречним наприкінці уроку буде написання *есе* або *твору-п'ятихвилинки*, що передбачають послідовний виклад особистих міркувань з теми в результаті активного її обговорення на уроці.

Усна рефлексія має на меті обмін думками щодо засвоєного матеріалу, висловлення власного ставлення до теми уроку, озвучування невирішених задач та додаткових запитань. З цією метою можливе застосування таких відомих методів, як «Мікрофон», «Одне слово», що дають змогу швидко підбити підсумки уроку. Цікавим різновидом роботи є створення *сенкану* (англ. *Cinquain*) – вірша з п'яти рядків, написаного за спеціальними правилами, з якими варто ознайомити учнів до початку роботи. Так, учні 9-го класу після вивчення теми «Природа і погода» можуть скласти сенкан із заголовком «Earth».

Earth
 Beautiful and vulnerable
 Blossoms, suffers, lives
 Protect, love its beauty
 Environment

Зауважимо, що вміння критичного мислення можливо сформувати тільки в результаті регулярного використання відповідних методів. Непослідовне, час від часу застосування методів розвитку критичного мислення не гарантує успіху. Тому планувати діяльність щодо розвитку критичного мислення варто систематично, на кожному етапі уроку, в межах кожної окремої теми, відтак розділу та дисципліни загалом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи подане вище, зазначимо, що проектування уроку іноземної мови за технологією розвитку критичного мислення має низку особливостей, зумовлених специфікою самого предмета, та передбачає, зокрема, ретельний добір методів з огляду на мету, часовий регламент уроку та відповідність рівню володіння іноземною мовою учнями; поєднання самостійної індивідуальної роботи з парною та груповою з метою оптимізації та розвантаження навчального процесу; системність застосування методів розвитку критичного мислення.

Перспективу наступних досліджень вбачаємо у подальшому ґрунтовному описі теоретико-методологічних аспектів впровадження методів технології розвитку критичного мислення у процес навчання іноземної мови.

Використані джерела

1. Іноземна мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9 кл. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/content/Osvita/navchalnyi%20programma/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>
2. Кроуфорд А. Технології розвитку критичного мислення учнів / А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метью, Д. Макінстер ; наук. ред. і передм. О. І. Пометун. – К. : Плеяди, 2006. – 220 с.
3. Пометун О. І. Навчаємо мислити критично / О. І. Пометун, І. М. Сущенко. – Д. : Ліра, 2016. – 144 с.
4. Пометун О. І. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи : методичний посібник для вчителів / автори-укладачі: О. І. Пометун, І. М. Сущенко. – К., 2017. – 96 с.
5. Стіл Дж. Методична система «Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів». Підготовлено для проекту «Читання та письмо для розвитку критичного мислення» / Дж. Стіл, К. Мередіт, Ч. Темпл. – К. : НМЦ «Інтелект», 1998. – 350 с.
6. Формування критичного мислення на уроках мови : монографія / В. Ф. Дороз, Л. Я. Романова, О. Б. Ярова, В. А. Нишета, Г. А. Удовиченко, передмова К. О. Баханова ; за заг. ред. В. Ф. Дороз. – К. : Освіта України, 2008. – 336 с.

References

1. Inozemna mova. Prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. 5–9 kl. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://mon.gov.ua/content/Osvita/navchalni%20prohrama/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>
2. Krouford A. Tekhnolohii rozvytku krytychnoho myslennia uchniv / A. Krouford, V. Saul, S. Metiu, D. Makinster ; nauk. red. i peredm. O. I. Pometun. – K. : Pleiady, 2006. – 220 s.
3. Pometun O. I. Navchajemo myslyty krytychno / O. I. Pometun, I. M. Sushchenko. – D. : Lira, 2016. – 144 s.
4. Pometun O. I. Putivnyk z rozvytku krytychnoho myslennia v uchniv pochatkovoї shkoly : metodychnyi posibnyk dlia vchyteliv / avtory-ukladachi: O. I. Pometun, I. M. Sushchenko. – K., 2017. – 96 s.
5. Stil Dzh. Metodychna sistema «Rozvytok krytychnoho myslennia u navchanni riznykh predmetiv». Pidhotovleno dlia proektu «Chytannia ta pysmo dlia rozvytku krytychnoho myslennia» / Dzh. Stil, K. Meredit, Ch. Templ. – K. : NMTs «Intelekt», 1998. – 350 s.
6. Formuvannia krytychnoho myslennia na urokakh movy : monohrafiia // V. F. Doroz, L. Ya. Romanova, O. B. Yarova, V. A. Nyshcheta, H. A. Udovychenko ; peredmova K. O. Bakhanova ; za zah. red. V. F. Doroz. – K. : «Osvita Ukrainy», 2008. – 336 s.

Ильчук И. Ю., аспирантка Інститута педагогіки НАПН України, научний співробітник відділу міжнародних зв'язків та научного співробітництва Інститута педагогіки НАПН України.

РАЗВИТИЕ УМЕНИЙ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧЕНИКОВ 7–9-х КЛАССОВ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

В статье обоснована актуальность проблемы развития критического мышления при обучении иностранному языку. Выделены и описаны характерные особенности реализации технологии развития критического мышления учащихся в процессе обучения иностранному языку, обусловленные прежде всего спецификой предмета.

Исследована проблема реализации методов технологии развития критического мышления при обучении иностранному языку на примере уроков английского языка в 7–9-х классах общеобразовательных учебных заведений. Приведены примеры использования методов технологии с указанием цели их применения в соответствии с этапом урока, а также целями урока.

Доказано, что включение технологии развития критического мышления в процесс обучения иностранному языку возможен при условии приспособления общедидактических методов технологии к предмету с учетом его специфики.

Ключевые слова: критическое мышление; умения критического мышления; технология развития критического мышления; специфика предмета; обучение иностранному языку; обучение английскому языку.

Pchuk I., postgraduate student at the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Research Officer at the Scientific-Organizational Department of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine.

DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING SKILLS OF STUDENTS OF 7–9th FORMS AT ENGLISH LANGUAGE LESSONS

The article proves the urgency of the problem of development of critical thinking in the process of a foreign language teaching and learning. In particular, the lack of fundamental elaboration of this problem and the need for a thorough description of the theoretical and methodological aspects of the implementation of methods of the technology of critical thinking development into the process of teaching a foreign language have been noted.

Characteristic features of the implementation of the technology of critical thinking development in the process of teaching a foreign language are determined and described, mainly caused by the subject specificity. It is proved that the purpose and means of the subject of a foreign language create a broad basis for the development of critical thinking of students, and the application of critical thinking development methods has certain peculiarities, in particular, dependence on the level of students' communicative skills, the need of breaking the language barrier etc. The problem of the implementation of methods of technology for the development of critical thinking during the study of a foreign language through the example of English language classes in the 7–9th forms of general education institutions is researched. Examples of implementation of technology methods with indication of the purpose of their use in accordance with the stage of the lesson and the lesson goals are given.

It is concluded that inclusion of the technology of developing critical thinking into the process of learning a foreign language involves the adaptation of general-didactic methods of technology to the subject, taking into account its specificity.

Keywords: critical thinking; critical thinking skills; technology of development of critical thinking; subject specificity; foreign language teaching; English language teaching.